

En pensjonists fripoliseregnskap 2021

EN GJENNOMGANG AV KONTOUTSKRIFTER FRA TRE LIVSELSKAPER

«I 2021 ble samlet pensjon økt med 0,14 % i forhold til året før. Konsumprisindeksen steg samtidig med 3,5 %. Det betyr et fall i kjøpekraft på 3,2 %. På bare ett år!»

Thorstein Øverland
Konsulent i Pensjonistforbundet

En pensjonists fripoliseregnskap 2021

Hvorfor denne rapporten?

Fra og med 2017 har Pensjonistforbundet hvert år lagt frem en rapport som vi har kalt «Kundenes fripoliseregnskap». Det har vært en analyse av livselskapenes regnskaper med sikte på å få frem hva som skjer med fripolisene sett fra kundenes ståsted. Ved presentasjonen av rapporten for regnskapsåret 2020 la vi også frem hvordan pensjonene hadde utviklet seg for mine tre fripoliser, slik at vi kunne vise hva livselskapenes behandling av 336 milliarder fripolisekroner betød for en enkelt kunde. Disse eksemplene viste seg å ha større interesse enn selve regnskapsanalysen. For året 2021 legger Pensjonistforbundet derfor frem en gjennomgang av kontoutskriftene for mine tre fripoliser i stedet for den vanlige regnskapsanalysen. Hva ble resultatet i 2021 for disse tre fripolisene? Hvor mye av overskuddet gikk til kunden? Hvor stor økning av pensjonen førte det til?

Noen fakta: Kontoutskriftene gjelder en pensjonist som fylte 67 år i 2010, og er 79 år i dag. Fripolisene er plassert i Storebrand Liv, DNB Liv og Nordea Liv. De tre selskapene har til sammen en markedsandel på 96 % av fripoliser i livselskaper. Fripolisene er utstedt med 4 % beregningsrente (garantert rente). Det er den vanlige rentesatsen for pensjonsavtaler som arbeidsgiver hadde opprettet før 1993. De fleste som får utbetalt pensjon fra fripoliser i dag, vil derfor ha avtaler med 4 % rente.

Hva viste tallene i fjor?

Årlig pensjon fra mine fripoliser fra 2010 til 2020:

	Storebrand kr	DNB kr	Nordea kr	Sum pensjon kr	Konsumpris- indeksen	Pensjon hvis fulgt KPI kr
2010	60.582	32.962	91.884	185.428	100,0	185.428
2015	60.774	33.804	92.251	186.829	108,6	201.375
2020	61.025	33.883	92.451	187.359	121,8	225.851

I løpet av disse 10 årene økte pensjonsytelsene med 1,0 %. Konsumprisindeksen steg med 21,8 %. Det betyr at pensjonenes kjøpekraft falt med 17,1 %. Når en legger sammen det som er tapt kjøpekraft for hvert av de 10 årene, er summen 187.958 kr.

Hva ble pensjonene etter resultatet for 2021?

	Storebrand kr	DNB kr	Nordea kr	Sum pensjon kr	Konsumpris- indeksen	Pensjon hvis fulgt KPI kr
2021	61.234	33.900	92.478	187.612	126,1	233.825
Økning fra 2020	209	17	27	253		

I 2021 ble samlet pensjon økt med 0,14 % i forhold til året før. Konsumprisindeksen steg samtidig med 3,5 %. Det betyr et fall i kjøpekraft på 3,2 %. På bare ett år! I alt har det forsvunnet kjøpekraft for 234.171 kr siden 2010.

Fripolisen i Storebrand Liv ble utstedt i 1993, og er den eldste av de tre. I dag er kjøpekraften til pensjonen fra denne polisen 69 % av hva den var i 1993. Det meste av verdifallet har skjedd etter 2008.

Avkastning på fripolisekapitalen 2021

I årene 2016 – 2020 var den gjennomsnittlige bokførte avkastning på fripolisekapitalen 4,3 %. Sett på den bakgrunn var avkastningen i 2021 relativt god:

Storebrand Liv	5,62 %
DNB Liv	4,40 %
Nordea Liv	6,74 %

Sammen med en andel av forsikringsresultatet, ga dette et overskudd på 41.038 kr på mine fripoliser. Dette beløpet ble disponert slik at den årlige pensjonen øker med 253 kr. Med andre ord: Livselskapene beholdt så godt som hele overskuddet.

Fripoliseregnskapet for 2021

Vedlagt følger to regneark som viser resultatene for 2021 for den samlede fripolisebestanden i de tre livselskapene og for mine tre fripoliser. Her er avkastningen til fripolisekundene i 2021, regnet i % av premiereserven pr 31.12.2021:

	<u>Storebrand Liv</u>	<u>DNB Liv</u>	<u>Nordea Liv</u>
<i>Alle fripoliser, gj.sn.</i>			
Garantert rente	3,19	3,26	3,23
Fra årets overskudd	<u>0,48</u>	<u>0,44</u>	<u>0,66</u>
Sum 2021	3,67	3,70	3,89
 <i>Min fripolise</i>			
Garantert rente	3,93	3,96	3,97
Fra årets overskudd	<u>0,30</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Sum 2021	4,23	3,96	3,97

Årets regnskap viser at livselskapene sitter igjen med det meste av årets avkastnings- og forsikringsoverskudd: Storebrand beholder 72 %, DNB 68 % og Nordea 83 % av dette overskuddet. Når vi legger til administrasjonsoverskuddet og fripolisenes andel av avkastningen på livselskapets egenkapital, beholdt de tre selskapene henholdsvis 83 %, 74 % og 83 % av det totale overskuddet.

Kundene kan i beste fall få mellom 10 og 15 % av tilleggsavsetningene utbetalt som pensjon. I så fall vil kundenes andel av overskuddet fra fripoliser i 2021 være ganske nøyaktig 25 %. Etter reglene som

gjaldt frem til 2008, måtte kundene få minst 65 % av det totale overskuddet fra livs- og pensjonsforsikring. Kundenes andel skulle gå til økning av ytelsene. Det at livselskapene nå tar en mye større andel av overskuddet, er en problemstilling som Pensjonistforbundet blant annet har tatt opp i rapporten «Hvem får overskuddet fra fripolisemilliardene?», som finnes her:

<https://www.pensjonistforbundet.no/rapporter>.

Kommentarer til kontoutskriftene fra hvert livselskap

Storebrand Liv

Fripolisens avkastningsoverskudd og overskuddet på forsikringsrisiko ble til sammen 11.857 kr, eller 1,93 % av premiereserven. Av dette beløpet holdes 9.983 kr tilbake i livselskapet, mens 1.874 kr går til kunden. Fordelingen er gjort slik:

Risikooverskudd	249 kr	
som benyttes slik:		
Til Storebrand	125 kr	50 %
Til kunden	124 kr	50 %
Avkastningsoverskudd	11.608 kr	
- Til tilleggsavsetninger	<u>9.192 kr</u>	
Netto overskudd	2.416 kr	
som benyttes slik:		
Til adm. av tilleggsavs.	228 kr	9,4 %
Til selskapets egenkap.	438 kr	18,1 %
Til kunden	1.750 kr	72,5 %

Avsetningen til tilleggsavsetninger på 9.192 kr utgjør 1,5 % av premiereserven pr 31.12. For fripoliser totalt var tallet 1,0 %. Storebrand har gjort bruk av muligheten til å behandle kundene forskjellig når det gjelder disponering av overskudd til tilleggsavsetninger. Denne muligheten kom etter en lovendring fra 1.1.2022. Finansdepartementet begrunnet endringen med at den vil være til kundenes fordel. Blant annet ble det lagt vekt på at det nå er tillatt å beholde mindre til tilleggsavsetninger og gi mer til økt pensjon for kunder som allerede er blitt pensjonister. Resultatet er, ikke uventet, nøyaktig det motsatte.

Honoraret for administrasjon av tilleggsavsetninger på 228 kr er oppsiktsvekkende, av flere grunner. Honoraret utgjør 1 % av disse avsetningene. Det er en svært høy pris for å forvalte kapital uten rentegaranti eller andre krav. Selv om 228 kr er et lite beløp, har Storebrand tilleggsavsetninger for fripoliser på til sammen 10 milliarder kroner, og 1 % honorar gir en inntekt på 100 mill kr hvert år. Da er det ikke lenger småpenger. Det mest oppsiktsvekkende er likevel at pengene hentes ved å belaste avkastningsoverskuddet. Etter min mening bryter dette med flere bestemmelser i forsikringsvirksomhetsloven. For det første er det ikke tillatt å introdusere nye kostnadselementer i en fullt betalt forsikringsavtale. Livselskapet kan ikke komme etterpå og si at «her tok vi oss for lite betalt av arbeidsgiveren, så vi krever deg for litt ekstra penger i tiden fremover». Hvis livselskapet har glemt å ta med kostnadselementer i premieberegningsgrunnlaget, er det for sent å melde inn nye

kostnadselementer etter at fripolisen er utstedt og betalt. For det andre krever loven at kunden skal ha minst 80 % av netto avkastningsoverskudd på en fripolise, jfr fvl § 3-16. Når noe av overskuddet går til ekstra kostnader, får kunden i dette tilfelle bare 72,5 %.

Jeg har bedt Storebrand om nærmere forklaring på honoraret, og har fått følgende svar:

«Det er kostnader knyttet til forvaltning av alle typer kapital, som dekkes gjennom aktuelle pristariffer. Etter livsforsikringsforskriften paragraf 2-6 skal selskapet fastsette særskilt pristariff (omkostningstariff) for forvaltning og administrasjon av fripoliser mv som har kontraktsfaste ytelser.

For fripolisene kan disse omkostningene ikke faktureres bedriften hvis pensjonsordning fripolisen er utstedt fra, eller løpende til innehaver av fripolisen gjennom forsikringsperioden. Det kan heller ikke avsettes en administrasjonsreserve for dette. Kostnadene trekkes derfor fra avkastningen, men selskapet får bare dekket sine meldte omkostninger dersom avkastningsresultatet på avsetningene er tilstrekkelig å dekke disse.

Metoden og satsen som brukes er meldt til Finanstilsynet.»

Dette er enda et eksempel på at Finanstilsynet er villig til å sette lovens bestemmelser og kundenes rettigheter til side hvis det mener at livselskapet bør tjene mer penger på kundenes bekostning.

Min samlede overskuddsandel på 1.874 kr gikk til økning av pensjonsytelsene. I tillegg kommer 933 kr fra oppløsning av tidligere tilleggsavsetninger. Til sammen kr 2.807. Men Storebrand tar litt fra kunden av dette beløpet også, også denne gang med Finanstilsynets stilltiende godkjenning:

I stedet for å benytte den avtalte rentesatsen på 4 % ved beregning av pensjonsytelsene, benytter Storebrand 0,5 %. Det gjør at økningen i den årlige pensjonen blir 209 kr i stedet for 280 kr.

(Finanstilsynet mener at det er fritt frem for livselskapene å velge rentesats. På en avtale med 4 % garantert rente benytter Storebrand derfor 0,5 %, Nordea 2,0 % og DNB 4 %).

For å oppsummere: Et samlet overskudd på min fripolise på 11.857 kr i 2021 resulterer i 209 kr i økt pensjon.

DNB Liv

DNB Liv har et avkastningsoverskudd på min fripolise på 1.942 kr, som i sin helhet har gått til tilleggsavsetninger.

Det gir kroner null i økning av pensjonsytelsene. Likevel, det dukker opp 17 kroner fra oppløsning av tidligere tilleggsavsetninger. Det er jo noe.

Nordea Liv

Nordea Liv hadde relativt god avkastning på fripolisekapitalen i 2021. Fratrasket den garanterte renten ble det 27.239 kr i avkastningsoverskudd på min fripolise. Overskuddet utgjør 2,84 % av premiereserven.

27.239 kr i overskudd skulle kunne gi en betydelig økning i pensjonsytelsen. Nordea har litt å rette opp etter at selskapet de foregående ti årene bare har regulert pensjonsytelsene med til sammen 0,6 %. Selskapet fører likevel hele avkastningsoverskuddet til tilleggsavsetninger. Her er det ingen forskjellsbehandling mellom fripolisekundene – årets avsetning til tilleggsavsetninger ser ut til å være på samme nivå for alle kundegrupper.

Dermed blir det null kroner igjen til å regulere pensjonsytelsene. Også her dukker det opp noen kroner fra oppløsning av tidligere tilleggsavsetninger, som gir 27 kroner i økt pensjon pr år.

Noen kommentarer til fripoliseproblemet

Forutsetningen for avtalene om ytelsespensjon som arbeidsgiverne inngikk for mange år tilbake, var at pensjonskapitalen skulle forvaltes langsiktig og at det meste av overskuddet skulle gå til regulering av pensjonene. Slik har det ikke gått. Lovendringer som fikk virkning fra 1991, førte til at livselskapene må forvalte fripolisekapitalen kortsiktig, med dårlig avkastning. Likevel, en bestemmelse om at livselskapet kunne holde tilbake maksimum 35 % av overskuddet, sikret at livselskapene ivaretok kundenes interesser så godt det lot seg gjøre, for livselskapet kunne ikke få 35 kr uten at kundene samtidig fikk 65 kr. Frem til 2008 ble derfor mine fripoliser regulert med omtrent 75 % av prisstigningen.

Nye lovendringer med virkning fra 2008 førte til at overskuddet må deles på en annen måte, men det var en underliggende forutsetning at kundenes overskuddsandel ikke skulle reduseres.

Finansdepartementet og Finanstilsynet har imidlertid vært bekymret for livselskapenes soliditet. Det er sannsynligvis årsaken til at de har fattet flere vedtak som i praksis medfører en betydelig endring av lovens bestemmelser. Konsekvensen er at det meste av kundenes overskudd fra fripolisene holdes igjen i livselskapene. At det samtidig fører til en betydelig reduksjon av pensjonsytelsenes kjøpekraft, legges det mindre vekt på.

Dette er de viktigste vedtakene som etter min mening er i strid med forsikringsvirksomhetslovens bestemmelser og som setter kundenes rettigheter til side:

- Loven tillater at avkastningsoverskuddet settes i tilleggsavsetninger. Dette er kundenes penger, og avsetningene skal omgjøres til økte pensjonsytelser ved uttak av pensjon. Finansdepartementet har forandret dette gjennom en forskrift som medfører at bare mellom 10 og 15 % av tilleggsavsetninger som er avsatt før fylte 67 år, blir utbetalt som pensjon før 85 år. Forskriften åpner dessuten for at også overskudd på pensjonisters fripoliser kan disponeres til tilleggsavsetninger, slik mine kontoutskrifter for 2021 tydelig viser. En svært liten del av disse avsetningene – som altså er mine penger - vil noen gang bli utbetalt.

- Finanstilsynet har funnet på en regel som gjør at ubenyttede tilleggsavsetninger kan behandles som en inntekt i regnskapet for forsikringsrisiko, til tross for at tilleggsavsetningene ikke har noe med forsikringsrisiko å gjøre. Dermed kan livselskapet ta 50 % av disse beløpene til inntekt.
- Finanstilsynet tillater at de av livselskapene som ønsker det, kan redusere den garanterte renten når overskudd omregnes til pensjon, slik at pensjonsytelsene blir lavere. Det er imot lovens bestemmelser.
- Finanstilsynet tillater at de livselskapene som ønsker det, kan innføre nye kostnadselementer på fripolisene som belastes kundenes overskuddsandel. Det er imot lovens bestemmelser. Finanstilsynet fører ikke kontroll med at kostnadselementet er rimelig, jfr Storebrands ekstraregning på 1 % av tilleggsavsetningene.
- I desember 2021 vedtok Stortinget en lovbestemmelse som åpnet for at fripolisekunder som ønsker det, kan omgjøre fripoliser med mindre utbetaling enn 1 G pr år, til såkalt opphørende forsikring. Det betyr at fripolisens pensjonskapital kan utbetales med 1 G pr år inntil kontoen er tom. Mange vil se det som en fordel. Da loven ble satt i kraft, vedtok Finansdepartementet samtidig en «overgangsbestemmelse» som fastslo at lovbestemmelsen bare gjaldt for de som ennå ikke var blitt pensjonister. Med andre ord: Departementet overprøvde Stortingets lovvedtak.

Pensjonistforbundet har flere ganger protestert mot de tre første punktene ovenfor, senest i et brev til Finansdepartementet 30.03.2022. I sitt svar 16.05.2022 fastholder departementet at alt er innenfor forsikringsvirksomhetslovens rammer. Departementet unnlater å kommentere at deres tolking av loven har ført til at fripolisekundene i 2020 bare satt igjen med 23 % av overskuddet på fripolisene.

Lovendringene som fikk virkning fra 2008, var forutsatt å være til kundenes beste. Det finnes ikke noe i forarbeidene eller lovproposisjonen som indikerte at endringene ville medføre en kraftig reduksjon av kundenes andel av overskuddet og en tilsvarende kraftig økning av overskuddet til livselskapene og deres eiere. Min påstand er at Stortinget aldri ville ha godkjent lovendringene hvis Finansdepartementet hadde forklart at dette ville kunne bli resultatet.

Pensjonistforbundet og andre har gjennom flere år sagt klart fra om fripoliseproblemet, men ingen er villig til å gjøre noe med det. Hvis det ikke skjer en rask løsning på problemet, vil det for mange fripolisekunder være bedre å plassere pensjonskapitalen selv og si fra seg rentegarantien. Mange vil også ønske å få utbetalt pensjonskapitalen raskere og slik at både tilleggsavsetninger og kursreguleringsfondet blir utbetalt. Det minste myndighetene nå må kunne gjøre er derfor å la de som ønsker det, få flytte pensjonskapitalen til vanlig innskuddsbasert pensjon eller få den overført til såkalt opphørende forsikring. Valgmuligheten må også gjelde de som allerede er blitt pensjonister.

28. mai 2022

Thorstein Øverland

Fripoliseregnskapet 2021 (i mill. kroner)						
(Tallene er hentet fra livselskapenes årsrapporter for 2021)	Storebrand		DNB Liv		Nordea Liv	
	Mill kr pr 31.12	% av premieres.	Mill kr pr 31.12	% av premieres.	Mill kr pr 31.12	% av premieres.
Premiereserve	134 272		132 599		36 623	
Tilleggsavsetninger	9 993		5 449		2 893	
Andel av kursreguleringsfond	4 279		2 047			
Totale pensjonsmidler	148 544		140 095		39 516	
Finansinntekter fripoliser	6 286	4,68 %	5 845	4,41 %	*)	
Garantert rente	-4 284	-3,19 %	-4 324	-3,26 %		
Netto avkastningsresultat	2 003	1,49 %	1 521	1,13 %	1 306	3,57 %
Resultat fra forsikringsrisiko	276	0,21 %	280	0,21 %	84	0,23 %
Avkastn.- og forsikringsresultat til fordeling	2 279	1,70 %	1 801	1,36 %	1 390	3,80 %
Til livselskapet						
Inntil 20 % av netto avkastningsresultat	120	0,09 %	110	0,08 %	54	0,15 %
Inntil halvparten av forsikringsresultat	137	0,10 %	140	0,11 %	42	0,11 %
Tilleggsavsetninger	1 383	1,03 %	970	0,73 %	1 052	2,87 %
Overskudd som beholdes av livselskapet	1 639	1,22 %	1 220	0,92 %	1 148	3,13 %
Overskudd som går til økt pensjon	639	0,48 %	581	0,44 %	243	0,66 %
Andel til kundene	28,05 %		32,26 %		17,47 %	
Livselskapet får i tillegg:						
Administrasjonsoverskuddet	227	0,17 %	115	0,09 %	57	0,16 %
Øvrige inntekter	51	0,04 %				
Avkastning på egenkapital, beregnet til	1 287	0,96 %	362	0,27 %	-47	-0,13 %
Totalt til livselskapet	3 204		1 697		1 158	
Kundenes andel av totalt overskudd fra fripoliser	16,63 %		25,50 %		17,34 %	
					*) Nordea oppgir bare finansinntekter etter fradrag av garanterte renter	

En pensjonists fripoliseregnskap 2021 (i kroner)						
(Tallene er hentet fra kontoutskriftene for 2021)	Fripolise i Storebrand Liv		Fripolise i DNB Liv		Fripolise i Nordea Liv	
	Kr pr 1.1		Kr pr 1.1		Kr pr 1.1	
Premiereserve	638 233		355 919		997 472	
Tilleggsavsetninger	23 421		2 203		8 115	
Andel av kursreguleringsfond	25 606		4 260		46 314	
Totale pensjonsmidler	687 260		362 382		1 051 901	
	Kr pr 31.12		Kr pr 31.12		Kr pr 31.12	
Premiereserve	614 684		341 493		957 573	
Tilleggsavsetninger	31 680		4 054		35 027	
Andel av kursreguleringsfond	20 619		5 322		63 541	
Totale pensjonsmidler	666 983		350 869		1 056 141	
		<i>1 % av premieres. pr 31.12</i>		<i>1 % av premieres. pr 31.12</i>		<i>1 % av premieres. pr 31.12</i>
Avkastning av premiereserven	34 446	5,60 %			64 677	6,75 %
Avkastning av tilleggsavsetningene	1 315	0,21 %			547	0,06 %
Sum avkastning	35 761	5,82 %	15 456	4,53 %	65 224	6,81 %
Garantert rente	-24 153	-3,93 %	-13 514	-3,96 %	-37 985	-3,97 %
Netto avkastningsresultat	11 608	1,89 %	1 942	0,57 %	27 239	2,84 %
Resultat fra forsikringsrisiko	249	0,04 %	0	0,00 %	0	0,00 %
Avkastn.- og forsikringsresultat til fordeling	11 857	1,93 %	1 942	0,57 %	27 239	2,84 %
Beholdes av livselskapet:						
Til administrasjon av tilleggsavsetningene	228	0,04 %	0		0	
Til livselskapets egenkapital	438	0,07 %	0		0	
Til risikoutjevningfondet	125	0,02 %	0		0	
Til tilleggsavsetninger	9 192	1,50 %	1 940	0,57 %	27 239	2,84 %
Overskudd som beholdes av livselskapet	9 983	1,62 %	1 940	0,57 %	27 239	2,84 %
Overskudd som går til økt pensjon	1 874	0,30 %	0	0,00 %	0	0,00 %
Andel til kundene	15,81 %		0,00 %		0,00 %	
Til økt pensjon fra tidligere tilleggsavsetn.	933	0,15 %	89	0,03 %	327	0,03 %
Årlig pensjon pr 1.1	61 025		33 883		92 451	
Årlig pensjon pr 31.12	61 234		33 900		92 478	
Økt årlig livsvarig pensjon	209		17		27	
Årlig pensjon øker med	0,34 %		0,05 %		0,03 %	
Til økt pensjon delt på økt årlig pensjon	13,4		5,2		12,1	
Premiereserven delt på årlig pensjon	10,0		10,1		10,4	
Oppgitt avkastning i kontoutskriften	5,62 %		4,40 %		6,74 %	
Oppgitt garantert rente i kontoutskriften	3,80 %		4,00 %		3,96 %	
Oppgitt avkastning i årsrapporten	4,60 %		4,40 %		6,36 %	
Sum admin.kostnader fra premiereserven	1 279		711		2 773	
Adm.kostnader i % av premiereserven	0,20 %		0,20 %		0,28 %	

Mai
2022

Pensjonistforbundet

En pensjonists
fripolisregnskap 2021
Pensjonistforbundet
Torggata 15, 0181 Oslo
